

Prof. Małgorzata Warlikowska

dziedzina: sztuki

Akademia Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu

Wydział Grafiki i Sztuki Mediów

dnia: 10.09.2023 r.

Wrocław

Ocena dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej mgr Dominiki Bobulskiej pt. „Zapach ziemi. O doświadczaniu przestrzeni ogrodu” sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, na podstawie uchwały Rady Dyscypliny – Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie z dnia 07.07.2023.

Pani mgr Dominika Bobulska ukończyła studia na Wydziale Grafiki, na Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w 2014 r. Dyplom zrealizowała w Pracowni Rysunku nr I pod kierownictwem dr hab. Joanny Kaiser-Plaskowskiej, prof. ASP.

W 2019 wszczęła przewód doktorski pod opieką dr hab. Małgorzaty Niespodziewanej-Rados, prof. UP.

Od 2018 roku jest zatrudniona na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie, w Instytucie Sztuki i Designu. W ramach swojej pracy na uczelni prowadzi kursy, takie jak : Ilustracja, Grafika Ilustracyjna, Digital craft i Projektowanie graficzne.

Pani Dominika Bobulska jest pracownikiem nie tylko zaangażowanym w zajęcia dydaktyczne, ale podejmuje się wielu aktywności dodatkowych jak na przykład: współorganizacja dni otwartych, prowadzenie konsultacji na kierunku Grafika, pełnienie funkcji sekretarza podczas egzaminów wstępnych i obron dyplomów magisterskich. W roku 2022 była członkiem Rady ds. Jakości Kształcenia. Doktorantka zdobyła zaufanie kadry akademickiej, czego efektem było pełnienie funkcji promotora pomocniczego czterech prac magisterskich oraz jednej pracy licencjackiej. Wśród jej aktywności na rzecz uczelni jest wiele działań o charakterze popularyzatorskim, prezentacji efektów kształcenia na przykład podczas wystaw studenckich lub zajęć dla dzieci. Prowadzeni przez nią studenci charakteryzują się dużą aktywnością: biorą udział w wystawach, konkursach i prezentacjach. Sami też organizują wystawy we współpracy z podmiotami zewnętrznymi jak na przykład: Cracow Art Week Krakers, Salwatorskie Studio Artystyczne, Galeria 2 Światy, Poster Challenge czy Wydział Sztuki w Mieście.

Od 2019 Pani mgr Bobulska jest zatrudniona także na Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, na Wydziale Form Przemysłowych. W ramach zajęć prowadzi kursy: Technologia informatyczna i Komputerowe wspomaganie projektowania .

Doktorantka bierze czynny udział w życiu artystycznym. W dołączonym dossier znajduje się spis wybranych wystaw zbiorowych i projektów. Jest też wymieniona jedna wystawa indywidualna o ciekawym tytule: „Wciąż ani trochę lepiej, ale już się przyzwyczaiłem” zaprezentowana w Synagodze Wysokiej, w Krakowie. Nie ma wymienionych wystaw organizowanych za granicą Polski. Może to specyfika prowadzonej aktywności artystycznej.

Ocena rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska Pani mgr Dominiki Bobulskiej opatrzona jest tytułem „Zapach ziemi. O doświadczaniu przestrzeni ogrodu”. Dzieli się ona na trzy główne rozdziały.

Rozdział I i II „Siew ” i „Kiełkowanie” to teoretyczna podbudowa dzieła doktorskiego, dotyczy inspiracji i zarazem umiejscawia jej sztukę wobec innych wybranych zjawisk artystycznych i historycznych.

W rozdziale III „Kwitnienie” zaprezentowane są prace składające się na część artystyczną wraz z dodatkowym, syntetycznym opisem.

W pracy doktorskiej, zarówno w jej aspekcie teoretycznym, jak i artystycznym, głównym tematem jest natura, pejzaż, ogród, ziemia, światło.... Choć te zagadnienia mogą wydawać się abstrakcyjne i ogólne, doktorantka z sukcesem integruje je w tekście, łącząc je z ludzką aktywnością i sensualnością, tworząc tym samym spójną opowieść o relacji człowieka z ogrodem. Jak pisze sama doktorantka: „... tym, co prawdziwie mnie interesuje, jest właśnie próba zrozumienia istoty tego doświadczenia. Jakimi zmysłami i w jaki sposób (poprzez pracę, relaks, kontemplację?) percypujemy ogród oraz jaki wpływ ma na nas to doświadczenie? Czy nas zmienia? Jak nas zmienia? Czy to doświadczenie jest nam w ogóle potrzebne? „¹

Pani Bobulska zestawia swoje refleksje na temat doświadczania ogrodu z myślami wielu znanych teoretyków, takich jak Marcel Proust, Gilles Deleuze, Félix Guattari, Anne Morrow Lindbergh, Jolanta Brach-Czaina, a także Longin Majdecki. Jednak nie ogranicza się jedynie do teorii. Przywołuje historie z (auto)biografii osób takich jak Derek Jarman czy Virginia i Leonard Woolfowie, gdzie ogród i jego pielęgnacja stają się rodzajem terapii lub lekarstwem.

1 Dysertacja strona 13

Tutaj przychodzi mi na myśl film dokumentalny o niebieskich strefach na ziemi², czyli miejscach gdzie żyje najwięcej stulatków. To szczególne zjawisko, ponieważ poza naturalnym, regularnym trybem życia bez pośpiechu łączy ich tylko praca w ogrodzie. To właśnie w pielęgnowaniu ogrodu twórca dokumentu widział terapeutyczną praktykę i sposób na długowieczność.

Taką społeczną i terapeutyczną funkcję pełnią także miejskie ogrody, które powstają dzięki inicjatywom oddolnym, często działającym w warunkach nieformalnych lub nielegalnych. W tym kontekście doktorantka przytacza interesujące przykłady z Nowego Jorku, gdzie osoby jak Liz Christy czy David Lloyd Wilkie stali się prawdziwymi bohaterami swoich społeczności, zaangażowanymi w zakładanie i pielęgnację miejskich ogrodów. Podobne inicjatywy pojawiają się również w Polsce, gdzie warto wspomnieć o działalności Witolda Szwedkowskiego i jego projekcie Miejska Partyzantka Ogrodnicza.

W celu obrazowego ukazania swoich artystycznych rozważań, Pani Dominika Bobulska dokonała wyboru wyjątkowego i oryginalnego zestawienia twórców oraz rzemieślników. W swojej pracy przywołuje twórczość znakomitych fotografów, jak Saul Leiter i Ana Mendieta, a następnie zestawia ją z pejzażami Giorgio Morandi'ego, z działalnością amatorską Anny Zemánkovej, oraz pracami rzemieślników specjalizujących się w szkłe, takimi jak Leopold i Rudolf Blaschka.

Warto zaznaczyć, że w części pisemnej pracy autorka zadbała o prezentację także polskiego kontekstu każdego z opracowywanych zagadnień. W tym aspekcie, doktorantka eksponuje twórczość artystki multidyscyplinarnej Diany Lelonek.

Wszystkie te osoby i zjawiska dotyczą tematyki ogrodu, ziemi i natury, ale przede wszystkim tworzą atmosferę kontemplacji i akceptacji "dziania się we własnym tempie". Rozpoczęcie rozważań od opisu dwóch filmów Jamesa Benninga, amerykańskiego reżysera filmów eksperymentalnych, wprowadza czytelnika w stan spowolnienia. Styl pisania doskonale

2 Tajemnice niebieskich stref w reżyserii badacza Dana Buettnera

oddaje klimat i emocje, o których autorka pisze. Czytanie wymaga od nas wyciszenia i głębszej refleksji. Ten tekst nie da się pochłonąć jednym haustem, na szczęście, miałam przywilej czytania go w czasie wakacji, w moim ogrodzie.

Należy zwrócić uwagę na sposób, w jaki tekst został napisany. Charakteryzuje go równowaga, która pozwala ukazać delikatność i wrażliwość, unikając przy tym przesady i egzaltacji. Tekst jest logiczny, porusza szeroki zakres tematyczny, jest intrygujący, różnorodny i jednocześnie spójny. Autorce udało się sprawnie połączyć teoretyczne aspekty z życiorysami i opisami działań artystów oraz inicjatyw społecznych. Wszystko to jest wyważone i metodyczne, prowadząc czytelnika do lepszego zrozumienia prac artystycznych, które wraz z częścią pisemną tworzą komplementarne dzieło.

Pani Bobulska trafnie opisuje przyjętą metodę badawczo-artystyczną w poniższym fragmencie:

„Równoległe do opisanych zjawisk – szczególnie ulotnych i trudnych do uchwycenia – interesują mnie relacje między słowem pisanym a obrazem, będące punktem wyjścia dla budowania metafory za pomocą środków wizualnych. Często wykorzystuję – odwrotny niż w tradycyjnym podejściu – proces ilustrowania obrazu słowem. Badam granice pojęcia metafory oraz zagadnienie czytelności obrazu poddanego uproszczeniu i zniekształceniu. Istotny jest dla mnie także wpływ tych zabiegów na emocjonalny odbiór sztuki. W oparciu o powyższą metodę powstają te z cykli prac, które inspirowane są literaturą.”³

W dysertacji autorka prezentuje prace artystyczne podzielone na sześć cykli: "Ogród Nocny", "Daydreaming", "Złota godzina", "Dziennik wrażeń", "Migotanie świata" oraz tytułowy "Zapach ziemi". Te cykle tworzą przemyślaną całość, wzajemnie się uzupełniając. Warto też zaznaczyć, że wiele z tych prac powstało przy użyciu eksperymentalnych i autorskich metod, charakteryzujących się innowacyjnym podejściem.

3 Dysertacja strona 89

Wyrażenie "jesteśmy światłoreaktywni", zapożyczone od Prousta i przytoczone przez doktorantkę, najlepiej oddaje zarówno prace, jak i proces ich tworzenia. W cyklach "Ukryte" i "Trzepot" źródło światła i ciepła ma bezpośredni wpływ na aktualny wygląd pracy. Grafiki z serii "Daydreaming" powstały dzięki autorskiej wersji techniki lumen print'u lub suchego tłoczenia, gdzie kąt padania światła ma istotne znaczenie dla końcowego efektu. Dodatkowo wykorzystanie suchego tłoczenia na wcześniej połączonych papierach w cyklu "Złota godzina" jeszcze bardziej uzależnia odbiór prac od techniki i intensywności oświetlenia.

Należy podkreślić, że mimo często skomplikowanych procesów produkcji prac, oraz wpływu wielu czynników zewnętrznych na ich odbiór, artystka świadomie wybrała prostą formę obrazowania, co umożliwia pełne docenienie użytych technik i artykułów plastycznych. Szczególnie wartościowe jest, że artystka wykazuje duży szacunek i troskę wobec dobranych materiałów, takich jak papier czy farby, co jest widoczne w efekcie końcowym prac.

Częste zastosowanie otwartych kompozycji i układu przypominającego wzór z tapety, sprawia, że prace te nie posiadają wyraźnie określonego początku ani końca. Oglądający może swobodnie wodzić wzrokiem, bez narzuconego z góry porządku. Przy dłuższym czasie obserwacji można się w nich niejako "zanurzyć".

Wpisuje się to w koncepcję estetyczną Romana Ingardena, która koncentrowała się na miejscach niedookreślenia w dziele sztuki, gdzie ważne staje się to, czego artysta nie przedstawił, a widz musi sam sobie dopowiedzieć. Ilość niedookreślonych bodźców w pracach Pani Dominiki Bobulskiej sprawia, że widz zmuszony jest wciąż na nowo je odczytywać. Często poddawany dyskusji społecznej aspekt "użyteczności" sztuki ma tu wyraźne zastosowanie: te dzieła zachęcają do większej koncentracji, odnalezienia spokoju i medytacji. Dzięki zastosowanym technikom prace te nie „nudzą się” łatwo ponieważ światło o każdej porze dnia i roku odmienia ich wygląd.

Konkluzja

Część pisemna pt.: „Zapach ziemi. O doświadczaniu przestrzeni ogrodu” i część artystyczna ujęta w sześciu cyklach „Ogród Nocny”, „Daydreaming”, „Złota godzina”, „Dziennik wrażeń”, „Migotanie światła” i tytułowy „Zapach ziemi” tworzy spójną, uzupełniającą się całość, ujmuje nowe spojrzenie na zjawisko doświadczania przestrzeni i czasu w naturze. Całość spełnia wymogi innowacyjności i wnosi znaczący wkład w rozwój dyscypliny sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki. Także dorobek organizacyjny, dydaktyczny i popularyzatorski jest na wysokim poziomie wymaganym w przewodzie doktorskim. Po wnikliwym zapoznaniu się ze wszystkimi przekazanymi materiałami: pracą pisemną i dokumentacją, stwierdzam, że zgodnie z obowiązującymi procedurami, które określone są w art.13 ust.1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz. U. nr. 65, poz. 595, z późn. zm.), popieram nadanie stopnia doktora sztuki Pani mgr Dominice Bobulskiej w przewodzie doktorskim w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym przez Radę Wydziału Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego, 26 kwietnia 2019 r.

Prof. Małgorzata Warlikowska